

## Georg af Egersund

Af Finn Stendevad, 24.07.13

Her er historien om et skib fra Egersund, tilhørende den yngste af tre brødre, som alle havde skib. Det drejer sig om brødrene Hans Peter, Heinrich og Carl Oskar Nielsen. De var sønner af teglmesteren Niels Peter Nielsen på teglværket Toft. Hans Peter, som var Gift med Christina Dorothea, var den ældste. De ligger sandsynligvis på Rinkenæs gamle kirkegård. Han havde en tidligere toldkrydser, som han døbte "Christina Dorothea" efter sin kone. Model er ophængt i Adsbøl kirke, her var to af min mors brødre med til at bære skibet ind. Dette skib var, da de aldrig fik børn, et slags skoleskib for de to brødres børn. Her påbegyndte de søfartstilværelsen. Den startede, når de var blevet konfirmerede, og forud for denne gik et helt til et halv års læretid i mors køkken, idet deres første hyre jo var som skibsdreng og da skibsdrengen jo havde færrest kræfter til dæksarbejde, var hans opgave at skaffe, altså at stå for maden.

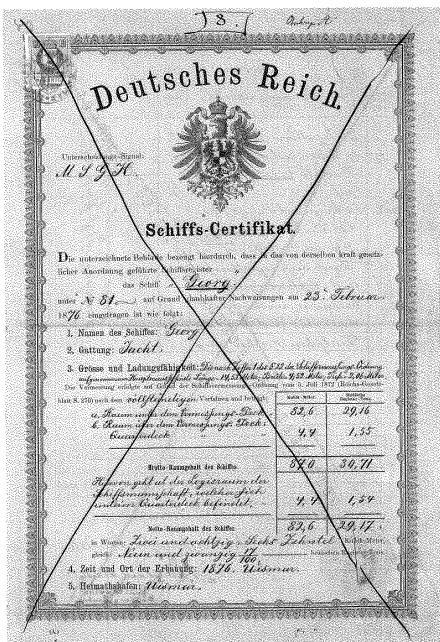
Den mellemste bror Heinrich, gift med Dorothea, kaldet Dora, anskaffede sig skibet "Sventine" [Schwentine], opkaldt efter en afdød datter. Model findes, har bl.a. været udstillet på Sønderborg slot for en del år siden i forbindelse med Skipperlaugets jubilæum. Heinrich og Dora ligger på Adsbøl kirkegård, mens Sønnen Erik og svigerdatteren ligger på Gråsten kirkegård.

Den tredje, den yngste bror, min morfar, Carl Oskar, gift med Cathrine Marie Møller, datter af teglmesteren på teglværket Brændstoft, og som ligger på kirkegården ved Rinkenæs korskirke, købte skibet: "Georg", og det er det, det nu skal handle om. Her er de nøgterne oplysninger:

### Handbuch für die Handelsmarine, 1913:

MSKG Galeasse "Georg", Baujahr 1876, Gebaut in Wismar.

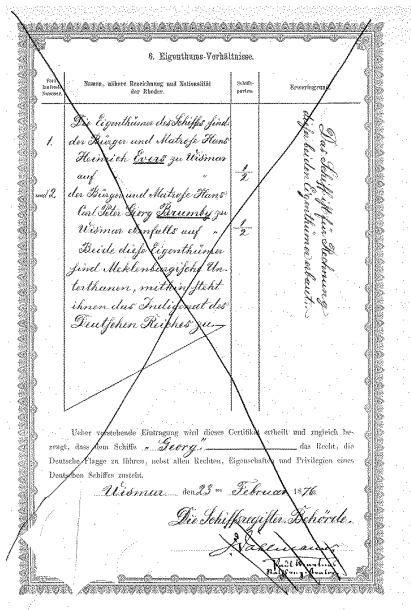
Iflg bilbogen er den bygget som en jagt i 1876, og altså med mindre lasteevne. 29,13 BRT, længde 14,52 m, bredde 4,52 m, dybgang 2,06 m. Bygget i Eg med bøgekøl og zinkgalvaniserede bolte.



Her forsiden af bilbrevet fra 1876 fra Wismar med kendingsbogstaverne MSGK, som det skal bibeholde hele skibets liv, og også bibeholder. Det findes også indhugget under lugen, hvor man går nedenunder.

Georg af Egernsund  
Af Finn Stendevad, 24.07.13.

Layout er tilrettet af Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot.



Og bagsiden.

Skibet blev bygget 1876 i Wismar på den velrenommerede skibsbygger Maréns værft som nybygning 81 af 23.02.1876. Værftet grundlagdes 1825 af Johann Chr. Marén, hvis søn, Matthias Johann Joachim Marén (1823-1899) overtog værftet 1862. Han byggede, i værftets 75 årige historie: 30 brigge, 9 galeaser, 7 skonnerter, fem slupper, fem jagter, fire barker, tre skonnertbrigge, tre brigantiner, to gaffelskonnerter, en skonnert/galease, en slupgalease, og et uidentificeret fartøj, i alt 72 nybygninger inden han lukkede i 1885. En af de fem Jagte er altså "Georg". Godt nok har den ene af ejerne navnet Georg blandt sine fornavne, men skibet er snarere navngivet efter Wismars skytshelgen, hvis navn går igen over alt dernede. Det er ham med dragen, ham, vi kaldet Jørgen.

I øvrigt er Wismar en gammel Hansestad, som helt tilbage i tidlig middelalder havde handelsforbindelser med Danmark. Allerede fra lidt før 1200 deltog købmændene herfra ivrigt i sildefiskeriet, der foregik i den salte del af Limfjorden, der strakte sig fra Kattegat til Løgstør. Vårsilden kom ind for at gyde. Købmændene fra Wismar leverede salt og fik færdigsaltede sild i tønder med hjem. Forbruget af saltet fisk var enormt i den tids, udelukkende katolske, Europa. Udover i hele fastetiden, spiste man fisk på den ugentlige fastedag, fredag. I udpræget katolske områder lugter det stadig af fisk hver fredag i mange byer. Herudover var det korneksporten, de slog sig på, og garvede huder, hvor Wismar så sig nødsaget til, i 1328, at udarbejde en toldtarif for huder, leveret af danske købmænd. Endelig var øl fra trekanten Wismar, Rostock og Stralsund i 1300 og 1400 tallet en stor eksportvare til Danmark. Vi ser derfor også mange Wismar købmænd som fulgdyldige medlemmer i danske købmandsgilder som f.eks. "Guds legemes lav" i Aalborg.

Kilde: Karting, Herbert: Deutsche Schoner. Bd, 3, side 143. 2003. samt kopi af Bilbrev fra 1876, se ill nr. 1 i artiklen. Aalborgs historie, Bd. 1. 1992, siderne 181, 356, 358, 361, 363 og 378 samt Kulturhistorisk leksikon for Nordisk middelalder.

"Georg" blev bygget som Jagt til to matroser, borgere i Wismar og Mecklenborgske undersåtter, som der står, ved navn: Hans Heinrich Evers og Hans Carl Peter Georg Brumby. Længden var da på bare 14,52 m, bredden 4,52, dybgang 2,06 m og lasteevne 29,13 BRT. 2 mands besætning, skipper og bedstemand, hvilket er det normale for disse skibe og det beholdt den resten af sin levetid.

Vi har bevaret en liste over deres sejlads og ladninger i hele 1876. De har sejlet 13 gange til Lübeck og retur samt en gang til Rostock og retur. Lastens vægt var altid på 15 tons. 4 gange har de sejlet mursten til Lübeck, en gang kul og 8 gange uspecificeret gods. På hjemturene har de 3 gange sejlet ballast, den ene var fra Rostock, dvs. at de ingen last havde men måtte fylde ballaststen på fra ballastgrunden nærmest havnen. Alle de øvrige ture hjem var med uspecificeret gods.

1877 har skibet, stadig en jagt, fået ny ejer, nemlig C.T. Schacht boende i Burg auf Fehmarn. Han har den en del år og i 1895 registreres skibet som jagt-galease og har nu en kapacitet på 34,15 NRT. Man har formentlig forlænnet skibet og tilføjet en mast til den ene, der var i forvejen, så det havde en stormast og en mesan, hvilket var så meget lettere som, at både en jagt og en galease havde mast ud i ét og ikke sammensatte master som skonnerter, hvis master bestod af undermast og stang. Året efter er de tre om skibet, da skipperne nu er Schacht og en Julius Specht fra Burgstaaken og reder er H.H.C. Steffen, den sidste også fra Burgstaaken på Fehmarn. 34.15 NRT. 1907 står sidstnævnte alene som skipper og reder og nu er NRT pludselig 31,19, og den kaldes nu udelukkende galease, for første gang.

Iflg. Udskrift fra Wismars skibsregister er H.H.C. Steffen født 10.11.1865 druknet 17.08.1906, hvorefter samme register anfører Carl Oskar Nielsen Egersund som ejer fra 1906 til 21.

Det gør den også året efter, hvor den skifter ejer og reder, samt kaptajn, og det er Carl Oskar Nielsen Egersund. Samme år indmelder han sig, iflg. Prokol for Egersund gensidige skibsforsikring, ind i denne forsikring med "Georg". Han beholder den resten af dens levetid, ser det ud til. Han var da 29 år og har måttet føre skib fra 1904, hvor han blev 25 år. Hvordan han er kommet på sporet af "Georg", ved vi ikke. Han kan have sejlet med andre, med sin storebror Hans Peter på "æ krysse", som hed Christina Dorothea, og have set det til salg et sted i en havn. "Georg" kan have ligget i havn i Egersund og han kan have hørt at ejeren er druknet, endelig kan han selvfølgelig have set det til salg i en avis eller på anden vis på tryk eller hos en skibsmægler. Det sidste er dog mindst sansynligt, de disse små skibe sjældent solgtes gennem mægler.

1913 er han også registreret i Germanischer Lloyds forsikringsårbog, og den 08. januar 1913, på min mormors, Cathrine Marie Møllers, fødselsdag, løber DFDS skib Ulvsund ind i "Georg", der får klyverbommen ødelagt, om dette og søforhør, se nedenfor. 1914 betaler han ikke præmie til Ekensunder Seeversicherung, 38 rm. Han er nok blevet genindkaldt, da han jo senere i livet var livslangt medlem af DSK, Dansksindede sønderjydske krigsdeltagere. Om han nogensinde kom ud at sejle med "Georg" igen, vides ikke. I altfald fik medlemmerne fra januar 1915 henstand med præmiebetalingen så længe krigen varede og forsikringen måtte hvile til senere. Denne sluttede som bekendt 1918 og da var medlemstallet faldet fra 73 til 48, næsten en halvering og 8. december 1918 ophævede de alle forsikringer grundet en dyr minesprængning og et totalt forlis. Foreningen blev ikke ophævet grundet en langvarig proces mod en skipper i Stralsund.

Foreningen kom på fode igen og eksisterede til 1969. Den sidste formand var Carl Oskars brodersøn, Heinrichs søn, Erik Nielsen, Alnor, som var formand 1958-1969 og havde "Tovelisa", opkaldt efter døtrene.

Kilde: Vedsted Rønne, Bent: Småskibsfart fra Egersund og Fjordegnen. 1994, side 50-51, 61-63, og 105-108.

Sidste gang den er i de tyske skibslister er 1921, det år, min mor, Annemargrethe Nielsen, er født som næst yngste af 7 søskende. Her får vi nogle interessante opl, nemlig, at den nu er 16,48 meter lang, mod som jagt i sin tid 14,52, bredde er 4,79 mod 4,52 dengang, hvilket må bero på en tidligere unøjagtig opmåling, da man ikke kan gøre træskibe bredere, kun længere, dybgangen er det samme, alt iflg en opmåling fra februar 1886, altså efte rom bygningen, må vi gå ud fra.

Kilde: Handbuch der deutschen Handelsmarine 1876-1922 og kopi af Bilbrev 1876.

Han har hvert år i februar betalt sin præmie til den gensidige forsikring i Egersund men for 1914 havde han endnu ikke pr. 31.12.14 betalt de skyldige 38 reichsmark. Galeasen var forsikret for 3000 rm i forsikringen i Egersund, samt genforsikret i Germanischer Lloyd.

Georg af Egersund  
Af Finn Stendevad, 24.07.13.  
Layout er tilrettet af Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot.



En anden Egersund galease: Cecilie.

II. 71										II. 73									
Ladnings Nr.	Under- sejls- sigel	Navn des Segelskibe	Heimats- lufen	Galtung (Havart)	Ranggehalt				Bemærk- ninger	Ladnings Nr.	Jahr der Erlohung	Ort	Insp. Kommiss. No.	Name des Receptors des Kapitäns		Besatzung			
					Kapitän	1. Offiz.	2. Offiz.	3. Offiz.						Receptor	Kapitän	1. Offiz.	2. Offiz.	3. Offiz.	
1146	MSGK	Georg	Egersund	Galtung	116,0	35,11	88,0	31,28		1345	1878	Wismar	II	Der Kapitän	Carl Nielsen	1	1		
1147	KLFG	Georg	Fischburg	Tjalk, 1 M.	132,1	31,14	138,4	48,28		1347	1889	Hogesund	E	Der Kapitän	F. W. Wilton, Oudenborgh	1	1		
1148	KLFG	Georg	Fischburg	Schricker, 1 M.	96,4	70,27	52,8	5,2		1148	1889	Hogesund	E	Der Kapitän	J. L. A. Küster	1	1		
1149	ESDK	Georg	Lakung	Seebeck, 2 M.	287,1	50,89	52,8	177,57		1149	1889	La Gyl	E	Der Kapitän	J. Küster	1	1		
1150	LIAD	Georg	Landsliden	Reemeyer	8,0	30,79	7,4	5,09		1150	1888	Preßburg	E	Der Kapitän	Henry Meyer	1	1		
1151	YCT	Georg	Wolgast	Schaluppe, 1 M.	114,6	58,9	88,0	30,21		1151	1884	Baldshausen	II	Der Kapitän	A. Zwick	1	1		
1152	MDLH	Georg Gildes	Rearock	Halesen	132,6	46,0	101,5	30,21		1152	1891	Storfors, R.	II	Der Kapitän	Dr. Seemann, Wismar	1	1		
1153	KLFG	Georgine	Ulsholm	Tjalk, 1 M.	81,8	92,25	64,6	10,29		1153	1890	Göteborg	H	Der Kapitän	Barth. Reuter	1	1		
1154	LRH	Gerda	Kiel	Ludjacht, 2 M.	68,9	87,25	44,7	15,28		1154	1816	Berchölge	H	Der Kapitän	Georg. Reuter	1	1		
1155	FRNG	Gerda	Hesburg	Gefährtenen u. Hilfsmann (40)	304,4	71,5	134,4	37,4		1155	1911	Wismar	E	Der Kapitän	K. E. F. Krumm, Storfors	1	1		
1156	QJW	Gertrud	Buzen	Fischerboot, 2 M., u. Hilfs- mann (30)	351,5	188,78	299,8	92,28		1156	1811	Einwarden	E	Der Kapitän	Thorne Reuter, G. u. S. H.	1	1		
1157	KMQ	Gerhard	Seeversdorf	Reuter, 1 M.	171,5	81,28	134,1	47,15		1157	1888	Hogesund	E	Der Kapitän	J. H. Thomsen	1	1		
1158	NJTM	Gerhard	Hindesiel	Tjalk, 1 M.	204,0	25,32	72,8	25,29		1158	1892	Holland	E	Der Kapitän	Gerard Bachmann	1	1		
1159	KQST	Gerhard	Jütz	Tjalk, 1 M.	132,7	46,28	156,4	57,80		1159	1812	Matzenhook	E	Der Kapitän	Gerh. Heisen	1	1		
1160	KJHL	Gerhardine	Zindorf	Langer, 2 M. (Fischerboot)	206,8	72,28	188,0	57,2		1160	1856	Grimsby	H	Der Kapitän	F. Reuter, G. u. N. P. u. N.	1	1		
1161	NJAV	Gerhard	Nordhorn	Langer, 2 M. (Fischerboot)	226,4	112,00	268,0	29,29		1161	1888	Hinwarden	E	Der Kapitän	H. Westmann, Minsch- Kupen	1	1		
1162	KJW	Germania	Preusschen	Reuter, 2 M.	88,9	21,28	72,8	25,29		1162	1893	Brade	II	Der Kapitän	Joh. P. Reuter	1	1		
1163	RTTK	Germania	Fischerboot	Reuter, 2 M. (Fischerboot)	106,9	82,57	89,5	72,8		1163	1886	Wick	II	Der Kapitän	J. H. Meyer	1	1		
1164	KJW	Germania	Dwestschel	Dwer, 2 M.	55,8	11,28	45,8	16,29		1164	1889	Buzen	II	Der Kapitän	Dr. G. Krupp u. Bolden und Halbach, Hög.	1	1		
1165	KJW	Germania	Reuter	Reuter, 2 M.	464,5	109,28	298,6	138,77		1165	1874	Wismar	H	Der Kapitän	H. Reuter, G. u. S.	1	1		
1166	LRFM	Germania	Hausen	Schwige, 1 M.	84,9	32,44	35,8	39,27		1166	1877	Wick	II	Der Kapitän	W. W. W.	1	1		
1167	TJQD	Germania	Kiel	Schwige, 2 M. (Ludjacht)	649,5	131,48	300,1	123,29		1167	1883	Kiel	E	Der Kapitän	Dr. G. Krupp u. Bolden und Halbach, Hög.	1	1		
1168	KJW	Germania	Kwilsand	Reuter, 2 M.	80,0	21,84	62,8	17,0		1168	1888	Hausen	II	Der Kapitän	F. A. D. Schröder	1	1		
1169	KJW	Germania	Nordstrand	Gigewer, 1 M.	59,0	21,08	47,8	13,4		1169	1878	Lübe	II	Der Kapitän	Joh. P. Reuter	1	1		
1170	KJW	Germania	Wes. L. a. L. a. L.	Kuffjahl, 2 M.	265,9	92,11	214,2	70,2		1170	1883	Martenshook	II	Der Kapitän	A. Reuter	1	1		
1171	LVCE	Germania	Wibber	Reuter, 1 M.	88,0	23,28	72,8	25,29		1171	1860	Woodshook	II	Der Kapitän	J. P. Reuter	1	1		
1172	KJW	Germania	Wischhafen	Reuter, 2 M.	80,0	23,28	72,8	25,29		1172	1878	Strale	II	Der Kapitän	H. P. Reuter	1	1		
1173	KJW	Genot	Seebeck	Wohlschl. (Schwimmboot, 4 Masten)	1458,9	188,81	418,2	148,0		1173	1877	Glasgow	E	Der Kapitän	Dr. G. Krupp u. Bolden und Halbach, Hög.	1	1		
1174	KJW	Gertrud	W. L. a. L. a. L.	Tjalk, 1 M.	75,7	27,88	74,8	26,2		1174	1866	Hafes	II	Der Kapitän	Ernst O. J. Reuter	1	1		
1175	KJW	Gertrud	Reuter	Reuter, 2 M.	148,9	52,48	114,7	39,27		1175	1810	Preusschen	E	Der Kapitän	J. O. Reuter, K. Krupp, Reuter, u. M. H.	1	1		
1177	BQPO	Gertrud	Ebenburg	Schwige	306,1	41,79	347,8	82,2		1177	1811	Obernord	II	Der Kapitän	Dr. G. Krupp, Königsd.	1	1		
1178	KJW	Gertrud	Fischburg	Reuter, 2 M.	125,1	44,1	56,8	18,2		1178	1865	Wick	E	Der Kapitän	H. Meier, Wismar	1	1		
1179	KJW	Gertrud	Kronstadt	Reuter, 2 M.	89,2	21,08	62,8	17,0		1179	1876	Strale	II	Der Kapitän	A. R. Reuter	1	1		
1180	JESY	Gertrud	Walden	Schwige	121,4	64,2	126,8	48,2		1180	1878	Hafes	II	Der Kapitän	K. Reuter	1	1		
1181	LRFM	Gertrud Kilde	Reuter	Reuter, 2 M.	157,7	52,08	85,8	28,2		1181	1889	Königs	E	Der Kapitän	H. Meier	1	1		

Handbuch für die deutsche Handelsmarine 1913. Besætning: 2: Kaptajnen og reder: C. Nielsen Ekernsund

31,19 NRT

**Germanischer Lloyd, internationales Register, 1913:**

Galeasse „Georg“, 31 NRT, Baujahr 1876, in Wismar, Reeder: O. Nielsen, Ekernsund.

En udenforstående vil nok undre sig og tro, skibet har skiftet ejer. Men det er den Sømmemand, da han hed Carl Oskar Nielsen.

**Handels og søfartsmuseet på Kronborg på internet:**

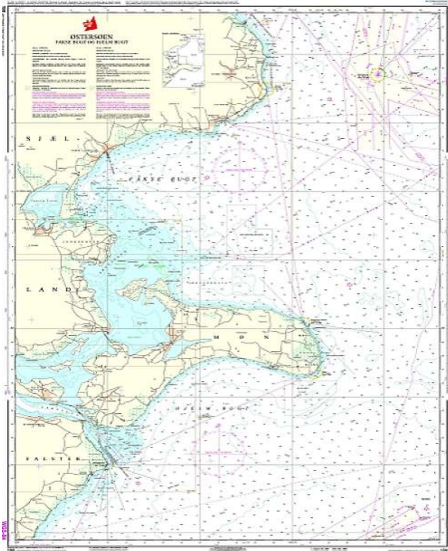
NPBH S/S Ulvsund, opkaldt efter farvandet mellem Sjælland og Møn, hvor nu Dr. Alexandrines bro går, påsejlede 1913, i Hjelm bugt, MSGK galease "Georg" af Egersund, der blev en del beskadiget.

**Dansk søulykkesstatistik 1913:**

Georg af Egersund  
Af Finn Stendevad, 24.07.13.

Layout er tilrettet af Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot.

Dampskib Ulvsund af Stege, tilhørende DFDS, 266 BRT, ført af Kaptajn C. Petersen, med ladning fra Nykøbing F til København Kolliderede den 08.01.1913, kl. 7.15 om morgenen, i Guldborgsund, Hjelm bugt, da den ville passere den til ankers liggende Galease "Georg" af Egersund. Strømmen drev Ulvsund, som blev hårdt sat ind mod "Georg"s klyverbom, hvorved den knækkede. Ulvsund tog ingen skade og fortsatte rejsen. Anm.: Årsagen til kollisionen fremgår af det ovenanførte. Søforklaring i Nykøbing den 10.01.1913. Den 08. Januar er, pudsigt nok, hans kones, min mormors, Cathrine Marie Nielsen, født Møllers fødselsdag.



Hjelm bugt er den store runde bugt syd for Møn

Bedstefar, min morfar, har ejet skibet fra 1906 og til 1921, kan vi konkludere.

Carl Oskar Nielsen er født 12. 8. 1879 i Rinkenæs Sogn. Han har derfor tidligst måttet føre skib fra august 1904. Han var udlært skibskok, gjorde tjeneste på Depeschenboot "Sleipner" af Kiel, der var Begleitboot til Kaiseryachten "Hohenzollern", bl.a. på togterne til de norske fjorde, og ja, han må have deltaget i krigen også, da han til sin død, i begyndelsen af 50erne, var medlem af DSK [Danskisindede sønderjydske krigsdeltagere ], hvor han lavede deres gule ærter til årsmøderne. Min onkel, der også hedder Carl Oskar Nielsen, og som er født 1916, mener at kunne huske, at han har leget i stumperne af den ophuggede galease, nok i rørbedet i Egersund.

I bogen "Småskibsfart fra Egersund og Fjordegnen" fra 1994 findes et afsnit af Bent Vedsted Rønne om Egersunds gensidige Skibsforsikring. I dette afsnit på side 61 findes en "Alfabetisk fortegnelse over skibe forsikrede hos Germanischer Lloyd 1913". Kilden er angivet som: Germanischer Lloyd. Internationales Register 1913.

I denne fortegnelse optræder "GEORG" ejet af O. Nielsen, Egersund.

Af samme artikel side 62 fremgår det, at flere skibe, der i blandt "GEORG", var forsikret både i Ekensunder See-Versicherungs-Verein für kleinere Fahrzeuge og hos Germanischer Lloyd. Det var flere, bl.a. også hans brors, Heinrich Richard Niensens, Schwentine, som ses i de danske skibs lister til begyndelsen af fyrerne. Det kan være genforsikring, da de små gensidige selskaber, som Egersund jo kunne gå fallit, hvis det værste skete et år.

Af **See-Versicherungs - Verein zu Ekensund** (navnet er ændret et par gange, men der er her tale om Egersunds Gensidige Skibsforsikring) **protokol for 1913** fremgår det, at "GEORG" ejet af O. Nielsen er 100 % kasko forsikret i denne forsikring. "GEORG" er forsikret for 3000 Mark, hvilket rimeligt svarede til skibets værdi.

Det er lidt underligt at skibet optræder både hos Germanischer Loyd og hos Egersunds Gensidige Skibsforsikring med 100 %. Måske er der skiftet forsikring i 1913. Det kan i øvrigt oplyses, at Carl Oskar

Georg af Egersund  
Af Finn Stendevad, 24.07.13.

Layout er tilrettet af Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot.

Nielsens bror, Heinrich Nielsen, også efter oversigten og protokollen havde sit skib "SCHWENTINE" forsikretet begge steder og også med 100 % i Egersunds gensidige Skibsforsikring.

Af **Egersunds gensidige Skibsforsikrings protokol** for året **1908** fremgår det, at Oskar Nielsen i året 1908 er optaget i foreningen med skibet "GEORG"

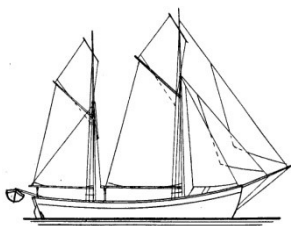
Hvor længe skibet "GEORG" har været i Egersunds gensidige Skibsforsikring er det ikke lykkedes mig at finde, da ikke alle protokoller er bevaret. Han har betalt præmie til og med 1913, men skylder stadig for 1914. Skibet ses sidste gang i den tyske skibsliste 1921 og har aldrig været i de danske.



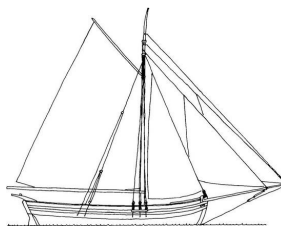
Sådan kan Galeasen nok have set ud og med sejl sådan:



og sådan bagfra:



Og i stregtegning.



Jagten ser sådan ud

#### Jagt foto

Altså er jagten mindre, har kun én mast og laster mindre. Galeasen har stormast og mesanmast.

Jeg takker for uvurderlig hjælp af og fra Wismar Stadtarchiv og lokale søfartshistorikere dernede, Barths skibsværft i Rostock, og det nationale søfarts museum i Bremerhafen. Det samme gælder Fiskeri og søfartsmuseet i Esbjerg, Søfartsmuseet i Aabenrå, samt Handels og Søfartsmuseet i Helsingør.

Samt følgende enkeltpersoner: Herluf Sørensen i Egersund, som alle har sendt mig uvurderlige oplysningere og ikke mindst fhv. skibskaptajn Bent Mathias Konrad Juel Pedersen, min nabo, som har gennemlæst det og rette de værste dumheder fra en landkrabbe.

Finn Stendevad.